

Nr 88

av fru Hörnlund m. fl.
om avtrappning av avdraget på den slutliga skatten.

Genom den skattereform som trädde i kraft den 1 januari 1971 har det tagits ett betydande steg för ett genomförande av individuell beskattning.

Under årens lopp har frågan om familjebeskattningen och en eventuell övergång till särbeskattning varit föremål för en livlig debatt. Även de som i princip varit anhängare av en förändrad familjebeskattning och övergång till ett individuellt system har ansett det svårt att genomföra en reform därför att verkningarna skulle komma att bli negativa för många familjer. Detta beror på att en stor del av familjerna med endast en inkomstagare återfinns i låglönegrupperna, att många kvinnor och framför allt de äldre saknar utbildning och/eller arbetsmöjligheter, bl. a. på grund av ortsbundenhet, att bristande barn-tillsynsresurser hindrar kvinnor med barn i förskoleåldern att gå ut på arbetsmarknaden. Det har av dessa skäl ansetts rimligt och rättvist att barnfamiljer och familjer i låginkomstgrupperna inte skulle få vidkännas skatteskärpningar i samband med övergången till ett nytt skattesystem och att därför ett visst moment av sambeskattning eller andra former för kompensation skulle sättas in åtminstone under en övergångsperiod.

I det nya skattesystemet har också hänsyn tagits till sådana familjer. Omkonstruktionen av skatteskalan, införandet av grundavdrag och ett extra avdrag på slutskatten gör att skattelättnader uppkommer i låg- och medelinkomstlägen och att familjer med en inkomstagare skyddas från skatteskärpningar upp till relativt höga inkomstlägen. Införandet av 1 800-kronorsavdraget på slutskatten får en gynnsam effekt för familjer med låga inkomster i motsats till de dubbla Ortsavdragen som var speciellt gynnsamma för familjer i höginkomstlägen. I det gamla systemet fick således den högavlönade med hemmamake en större kompensation än den lågavlönade i samma situation, medan man i det nya systemet får lika mycket oavsett i vilket inkomstläge man befinner sig såvitt man har så pass höga inkomster att man över huvud taget kan utnyttja avdraget. I konsekvens med de kriterier som anförts för bibehållande av ett »hemmamakestöd» vid beskattningen även i ett nytt skattesystem kan vi dock inte finna det rimligt att också familjer i mycket höga inkomstlägen skall kunna tillgodogöra sig ett extra avdrag

på slutskatten eller att familjer med relativt höga inkomster skall ha en lika hög kompensation som familjer i lägre inkomstlägen. Grundavdraget trappas av för att helt försvinna i högre inkomstlägen, och det får därför anses konsekvent att också hemmamakeavdraget avtrappas på liknande sätt. De relativt stora belopp som på detta sätt årligen kan inbesparas till samhället kan användas i syfte att stimulera fler gifta kvinnor att gå ut på arbetsmarknaden. Detta kan lämpligen ske genom en ännu kraftigare satsning på samhällets barn tillsyn.

I samband med behandlingen av proposition 1970: 70 väcktes en motion (II: 1221) med yrkande om avtrappning av avdrag på slutskatten med början vid den inkomstgräns där grundavdraget är borta och i enlighet med de reduktionsregler som i övrigt gäller för grundavdrag. Utskottet sade sig ha »en viss förståelse för syftet med förslaget i motionen om avtrappning av 1 800-kronorsavdraget». Man ansåg dock att det skulle vara svårt att utforma bestämmelser för avtrappningen i de fall den andra maken hade en mindre inkomst och avdraget samtidigt skulle reduceras med hänsyn därtill. På grund härav och med hänvisning till att förslaget skulle innebära höga marginalskatteeffekter yrkade utskottet avslag på motionen. Till utskottsutlåtandet hade fogats en reservation med instämmande i motionens syfte. Även reservanterna ansåg dock att motionsförslaget skulle medföra alltför höga marginalskatteeffekter och begärde därför att Kungl. Maj:t skulle utarbeta lämpligare avtrappningsregler och att förslag härom skulle framläggas till höstriksdagen. Reservationen avslogs av riksdagen men samlade ett högt antal röster i andra kammaren.

Vi delar inte utskottets mening att det inte skulle vara möjligt att konstruera ett avdragssystem som kan tillämpas i »praktiskt bruk» i de fall den andra maken har en mindre inkomst och avdraget också skall avtrappas med hänsyn därtill. För oss är det närmast en fråga om det är rimligt och rättvist att en person som är gift med en höginkomsttagare och dessutom själv har en inkomst, om än blygsam sådan, skall subventioneras med ett extra avdrag utöver det grundavdrag som varje inkomsttagare har rätt att utnyttja. Frågan bör ställas i relation till att många låginkomstfamiljer, i vilka det torde vara betydligt vanligare att en av makarna går ut och tar ett lågavlönat deltidsarbete, förlorar hela 1 800-kronorsavdraget när den deltidsarbetande maken uppnår en taxerad inkomst på 4 500 kr. Vi kan därför inte se något hinder för att båda reduktionsfaktorerna tillämpas i de aktuella inkomstlägena, dvs. att 1 800-kronorsavdraget först reduceras på grundval av makens inkomst och, i den mån det återstår något ytterligare att reducera, på grundval av den egna inkomsten.

Utskottets och reservanternas resonemang om marginalskatteeffekterna är enligt vår uppfattning inte helt acceptabelt. Det finns andra inkomsttagare än gifta som har försörjningsplikter gentemot äldre barn,

syskon, föräldrar eller någon annan person men som beskattas som ensamstående. De får alltid 1 800 kr. mer i skatt än gifta personer med jämförbara inkomster. En barnlös person med hemmamake och med exempelvis en årsinkomst på 80 000 kr. får 1 800 kr. i skattesubvention medan en ogift, änklings eller frångående med hemmavarande barn under 18 år och/eller äldre släkting att försörja inte har motsvarande favorit. Skattekraften måste, enligt vår uppfattning, vara minst lika stor i det förstnämnda fallet som i det senare, och vi har därför svårt att förstå att man kan föra ett marginalsatteresonemang när det gäller gifta utan att samtidigt konstatera att de ensamstående har en högre skatt oavsett om de har försörjningsbörda eller ej. Det finns starka skäl för att ta bort denna ojämlikhet åtminstone i de högre inkomstlägena. vilket kan ske genom reduktion av det extra avdraget på slutskatten så att det är helt borta i de högsta inkomstlägena. Reduktionen bör sättas in när grundavdraget är helt avtrappat, dvs. vid en taxerad inkomst på 52 500 kr.

På grund av att 1 800-kronorsavdraget avser den uträknade skatten i motsats till grundavdraget, som utgör ett avdrag på den taxerade inkomsten, bör reduktionen ske med en tiondel av den del av inkomsten som överstiger 52 500 kr. medan den reduktionsfaktor som gäller för grundavdraget är en femtedel. Avtrappningen sker genom denna förändring inom ett större inkomstkikt, och förslaget innebär att det extra avdraget på slutskatten kommer att vara borta vid en taxerad inkomst på 70 500 kr. Reduktionsregeln bör också gälla för ensamstående med barn i motsvarande inkomstlägen.

Innebödden av den reform vi föreslår blir att gifta och ensamstående med barn i högre lönelägen jämföras i skattehänseende med ensamstående (s. k. ungarlar av båda könen) och utom i vissa undantagsfall med var och en av två förvärvsarbetande makar. I de inkomstlägen som berörs av förslaget är det knappast motiverat att samhället träder in med stöd för att möjliggöra för någon av parterna att stanna i hemmet. Det bör vara vars och ens privatsak att lösa.

Av det anförda framgår att vi accepterar det skyddsmoment avdraget på slutskatten utgör för familjer i låg- och medelinkomstlägen. Vi anser dock att det i framtiden bör ske en fullständig övergång till individuell beskattning. Tidpunkten för en sådan reform blir givetvis avhängig av de reformer som sker i syfte att underlätta för allt fler att gå ut på arbetsmarknaden. Kraftfulla arbetsmarknads-, lokaliserings- och utbildningspolitiska medel måste därför sättas in och en fortsatt kraftig satsning på barntillsynsutbyggnaden måste komma till stånd. Föreliggande förslag torde medföra besparingar i storleksordningen 80—90 milj. kr. om det hade kunnat tillämpas för inkomståret 1971. Det kan förutsättas att beloppen blir betydligt högre för de närmast följande inkomståren. Det är således icke ovsäntliga besparingar som kan ske genom en

reducering av 1 800-kronorsavdraget i de högre inkomstlägena och som skulle kunna användas för viktigare ändamål t.ex. en snabbare utbyggnad av samhällets barntillsyn.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

- a) att riksdagen måtte besluta om avtrappning av avdrag på slutskatten med början vid den inkomstgräns när grundavdraget är borta och med en tiondel av den del av inkomsten som överstiger 52 500 kr.,
- b) att skatteutskottet utarbetar erforderlig lagtext.

Stockholm den 19 januari 1971

GÖRDIS HÖRNLUND (s)

DORIS HÅVIK (s)

THURE JADESTIG (s)

JAN BERGQVIST (s)

PAUL JANSSON (s)

GERTRUD SIGURDSEN (s)

BIRGITTA DAHL (s)

GUNBJÖRG THUNVALL (s)

OSKAR LINDKVIST (s)

BERNT NILSSON (s)
i Kalmar

ARVID ESKEL (s)

BERTIL ZACHRISSON (s)

GRETHE LUNDBLAD (s)

ANITA GRADIN (s)

LILLY BERGANDER (s)